

Dodenherdenking 4 mei 2023

Dames en heren, jongens en meisjes,

Herdenken doen we met elkaar. Jong en oud en waar je ook vandaan komt. Herdenken betekent de verhalen blijven vertellen en blijven doorgeven. Vandaag staan ook weer onze veteranen in de erehaag bij ons oorlogsmonument. Het zijn die mannen en vrouwen die mede ervoor zorgen dat ook toekomstige generaties weten wat onze geschiedenis is. Vele van hun collega's hebben het hoogste offer gebracht voor onze vrijheid. Het is ons verleden, dat ons maakt tot wie wij zijn en waaraan we te danken hebben, dat wij hier vandaag met elkaar zo kunnen staan.

We blijven verhalen doorgeven, nieuwsgierig zijn naar de ander. Daarom ben ik trots dat ook bij deze Dodenherdenking zoveel kinderen en jongeren aanwezig zijn. Leerlingen van basisschool De Regenboog met hun mooie eigengemaakte gedichten. De scouting, dit jaar leden van scoutingvereniging Kimball o'Hara en de Mauritsgroep, die voor het eerst betrokken is bij de dodenherdenking hier in Voorschoten. Wat mooi om te zien dat jullie hier met zovelen zijn. En vele andere jongeren vandaag, die met ouders, familie en vrienden hier vanavond zijn.

Film Dorp in Oorlogstijd

Het was mijn recente bezoek aan basisschool De Regenboog dat mij aanzette tot het nog eens bekijken van de film [Dorp in Oorlogstijd](#), die Museum Voorschoten drie jaar geleden maakte. Daarin interviewen drie schoolkinderen van nú zes

dorpsgenoten, die bij de bevrijding nog maar 6 tot 15 jaar oud waren.

De kinderen van toen vertellen hoe klein Voorschoten in de oorlogsjaren nog maar was. Als je naar school ging, zag je het vee van de boerderijen. Je kwam langs melkboeren en bakkers. En ook de scholen waren nog klein, met bijvoorbeeld maar vier klaslokalen.

De kinderen van toen delen hun herinneringen. Er waren geen auto's, dus ze konden rustig op straat spelen. Ze hebben ook spannende verhalen, van een geit achterin de garage tot onderduikers, al wist je als kind niet dat het onderduikers waren. Het waren mensen die gezellig op bezoek kwamen.

We horen in de film over de gaarkeuken, hongertochten en het eten van tulpenbollen. "De bloemen kwamen uit mijn oren", lacht een van de kinderen van toen. We horen ook ongekend verdriet. Denk aan familie en bekenden die om het leven kwamen, werden weggevoerd en de voortdurende angst voor verraders.

Op de avond van 4 mei 1945 kwam het nieuws van de bevrijding. Dominee Houtzagers en dokter Kuipers fietsten met oranje strik door het dorp. Er werd een muziektent opgebouwd, het Wilhelmus klonk en je zag voedseldroppings op Valkenburg. Een dorpsgenoot toverde zelfs een fles jenever tevoorschijn, die hij de hele oorlog wist door te smokkelen.

Dorp in Oorlogstijd is een bijzondere film, vooral als je nieuwsgierig bent naar een ander, naar verhalen van toen.

Jaarthema Nationaal Comité 4 en 5 mei

Nieuwsgierigheid naar de ander is het thema, dat het Nationaal Comité 4 en 5 mei dit jaar aan de herdenking gaf. Journalist, filmmaker en auteur Natascha van Weezel schreef voor deze herdenking een inspirerend verhaal over leven met de oorlog. Alle vier haar Joodse grootouders overleefden de Holocaust, de moord op bijna 6 miljoen Joden in Europa. Op de vlucht naar Zwitserland zijn de ouders van haar moeder verraden. Dankzij

heel veel bluf en lef van haar grootvader en hulp van de consul van Zwitserland hebben ze alsnog Zwitserland bereikt en daar de oorlog doorgebracht.

Na de oorlog keerden ze terug naar Den Haag, waar ze hoorden dat hun ouders en zusjes in het Poolse kamp Auschwitz waren vermoord.

Natascha vindt het ongelooflijk dapper dat haar opa durfde te bluffen. Ze beseft, dat ze haar leven in zekere zin heeft te danken aan de moed van een wildvreemde: de consul, die handelde uit medeleven.

Als de schoolkinderen uit Voorschoten en Natascha het over één ding eens zijn, dan is het wel dat we de geschiedenis moeten blijven herdenken. De misdaden uit de oorlog mogen nóóit meer iemand overkomen. Om dat voor elkaar te krijgen moeten we de verhalen blijven delen, nieuwsgierig blijven naar elkaars historie. Niet oordelen of veroordelen. Maar eerst het verhaal horen en de omstandigheden proberen te begrijpen.

Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging

Ik heb u vorig jaar een stukje van het verhaal verteld van mijn opa, aan vaders kant. Mijn opa die tot op zijn laatste dag last had van het oorlogstrauma dat hij had opgelopen. Mijn familie aan zowel mijn moeders kant als mijn vaders kant komt uit de Achterhoek. Toen ik op bezoek was bij basisschool De Regenboog, vertelde ik dat de situatie in dit geval in het oosten van Nederland heel anders was dan hier in het westen. Mijn vader heeft het altijd treffend samengevat: tijdens de oorlog aten we roomboter op brood en na de oorlog weer margarine.

Ik vertelde op de basisschool dat mijn opa's en oma's aan beide kanten op de boerderij wonen, waar mijn moeder overigens in januari 1945 is geboren. Zij konden in hun eigen eten voorzien. De tulpenbollen uit de oren uit de film Dorp in Oorlogstijd was daar veel minder aan de orde.

We hebben het toen in de klas niet gehad over de keerzijde van de Achterhoek in oorlogstijd. Grenzend aan Duitsland is er van

oudsher altijd een sterke Duitse oriëntatie geweest met alle consequenties van dien in de tijd.

Ik moest daaraan denken toen ik hoorde over de op korte termijn verwachte openbaarmaking van dossiers van landgenoten, die verdacht werden van samenwerking met de bezetters. En wat die openbaarmaking gaat betekenen voor de samenleving. Ook hier in Voorschoten. Hoe gaan we met elkaar om als je ineens in een dossier leest wie bijvoorbeeld jouw familie heeft verraden? Zijn de huidige kinderen en kleinkinderen verantwoordelijk voor de keuzes die in die tijd zijn gemaakt? Wat gaat dit doen met onderlinge verhoudingen?

Dat deze vragen nog doorwerken in de huidige generatie, ben ik zelf het voorbeeld van. Tijdens een recent bezoek aan Winterswijk maakte ik het vaste rondje dat ik altijd met mijn ouders maakte. Dit betekent ook een bezoekje aan diverse ondernemers. Maar wel alleen aan die ondernemers, waarvan mijn opa's en oma's zeiden dat we daar onze boodschappen mochten halen, omdat die aan de goede kant hadden gestaan. Met enige reflectie naar mijzelf toe, is het wonderlijk te noemen dat ik deze opdrachten tot op de dag van vandaag nog netjes uitvoer.

Waar eindigt veroordeling, waar begint vergeving? Het is een moeilijke vraag, ook voor mij, waar wij met elkaar de komende tijd ongetwijfeld veel over gaan spreken.

Oekraïne, Syrië en andere landen

De kinderen uit Voorschoten van toen, Natascha, jullie jonge scouts, de schoolkinderen, u en ik en hebben een veilig en goed leven. Maar in andere landen woedt nog steeds oorlog, zoals in Oekraïne. Het is fijn dat wij ontheemden hier in Voorschoten kunnen helpen. Aan deze nieuwe of tijdelijke dorpsgenoten denken we vandaag nog meer dan anders. Maar we denken vooral ook aan hun familie en vrienden. Aan degenen die moesten achterblijven om te vechten voor de vrijheid.

Laten we goed voor elkaar zorgen, in de hoop dat die afschuwelijke oorlogen snel voorbij zijn. Praat met elkaar,

luister naar elkaar, zoek verbinding en overbrug verschillen. Oordeel niet te snel, probeer de ander te begrijpen. Laten we iedereen eren door onze vrijheid te koesteren en ons te realiseren dat vrijheid nooit vanzelfsprekend is.

Dank u wel.

Burgemeester Nadine Stemerding

